

De vuurboet van Wijk aan Zee

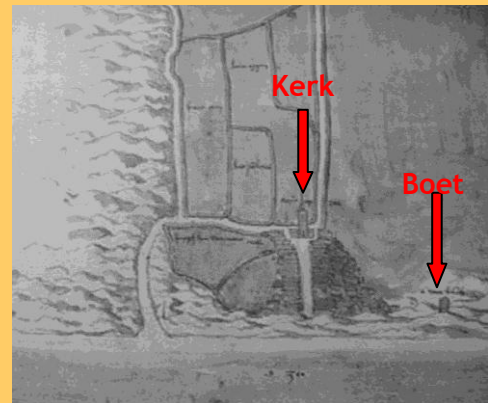
Voor zover we weten hebben er in verschillende perioden op drie verschillende plekken in de duinen van Wijk aan Zee een vuurboet gestaan.

Een vuurboet of baak was een kleine gemetselde toren met daarop een open bak of met een dak waaraan een hijsinstallatie was bevestigd. In de open bak kon een kolen- of turfvuur branden terwijl bij een hijsinstallatie een vuurkorf werd opgehesen waarin een vuur brandde. Het vuur brandde uitsluitend als de plaatselijke vissersvloot op zee was en moest de bemanning van de vissersschepen na het invallen van de duisternis helpen om de weg terug te vinden. Na de behouden terugkeer van het laatste schip werd het vuur gedoofd. Deze vuurboeten of bakken zijn de voorlopers van de moderne vuurtorens.

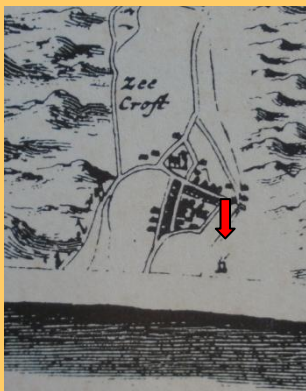
Van de vuurboet(en) zijn een vermelding en een afbeeldingen bekend. De vermelding dateert van 1461/1462. In de thesaurierrekening van de stad Brielle komt de verantwoording voor van de reis van Michiel Talegheer die een reis naar Wijk aan Zee en Scheveningen maakt om informatie in te winnen over de aldaar verbrandde vuurboeten. Waar deze boet in Wijk aan Zee heeft gestaan weten we niet maar waarschijnlijk is de toren op dezelfde plaats weer opgebouwd en dan zou dat ten zuiden van de bebouwing zijn geweest.

De afbeelding van de boet vinden we op een landkaart uit 1539, gemaakt door Simon Meeuwsz. Van Edam. Daarop is een vierkant gebouw met schuin dak en de vermelding 'De Vuurbaack' ten zuiden van Wijk aan Zee zichtbaar. Ten vergelijking met de kerktoren die op dezelfde kaart staat en (nu nog) 33 meter hoog is, zou het torentje ongeveer 15 meter hoog moeten zijn.

Ten zuiden van Wijk aan Zee is in de jaren '65/'68 van de vorige eeuw onderzoek gedaan door de werkgroepen Hoogovens/Beverwijk-Heemskerk en Amsterdam. Er werd een brede sleuf gegraven langs de helling van het duin waarbij op de top van duin een fundering en opgaand metselwerk tevoorschijn kwamen. De muren waren ongeveer een

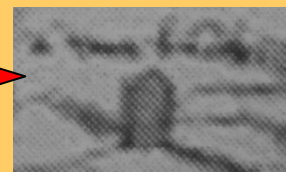

Simon Meeuwsz. van Edam 1539

Johannes Jansn. Douw ca. 1680

meter hoog en tussen de 58 en 68 cm breed met een vierkante plattegrond waarvan de zijden een lengte van 4,70 meter waren met aan de oostzijde een deuropening met nog een deel van een scharnier. De grootte van de bouwstenen die zijn gebruikt dateert het fundament rond 1300. Er werden ook veel fragmenten gevonden van rechthoekige daktegels met een nokje. Op de daktegels zit een vrij dikke laag metselspecie vermengd met schelpresten. De vuurboet was dus voorzien van een pannendak zoals ook vaag te zien is op de afbeelding van 1539. Dat duidt op het gebruik van een hijsinstallatie met vuurkorf in plaats van een open bak met vuur.

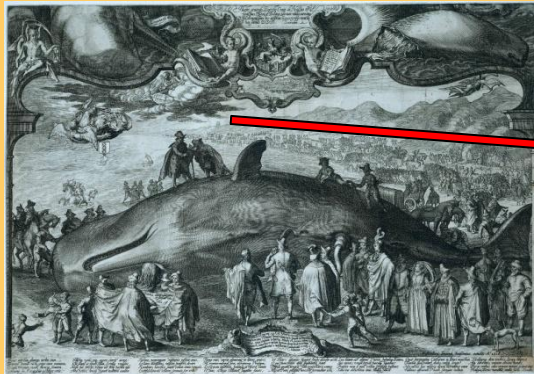

De fundering van de eerste (en tweede) vuurboet is lange tijd zichtbaar geweest maar in de loop der jaren praktisch geheel onder het zand verdwenen. Voor ingewijden zijn de stukken muur onder de begroeiing nog wel terug te vinden. Het fundament ligt in een openbaar wandelgebied. De gemeente Beverwijk is van plan om van de resten van de vuurboet een gemeentelijk archeologisch monument te maken. Het fundament zal dan onder het zand verborgen blijven maar aan de bovenkant zullen de contouren met

moderne materialen zichtbaar worden gemaakt. Voorlopig zijn ze nog verborgen onder het zand van de duinen.

Ook over het bestaan van een noordelijke vuurboet weten we door middel van afbeeldingen.

Op 19 december 1601 spoelde er een walvis aan op het strand van Wijk aan Zee. Deze gebeurtenis werd getekend door Jan Saenredam (1565-1707). Op de achtergrond zijn de huizen van Wijk aan Zee zichtbaar met heel vaag rechts van het dorp op het eerste duin de vuurboet.

Daniel van Breen tekende de jacht op een Duinkerker kaper door drie Hollandse schepen op 3 april 1641 waarbij de bemanning van de kaper de duinen in vlucht. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) werden door Spanje in Vlaamse havens grote aantallen kaperschepen uitgerust. Hun voornaamste taak was de overzeese handel en de visserij van de Republiek te ruïneren. De belangrijkste thuishaven voor deze kaperschepen werd Duinkerken. Alle kapers uit Vlaanderen werden naar deze plaats genoemd: Duinkerker kapers. Zij stonden om hun wreedheid bekend. Dit was niet verwonderlijk omdat Nederlandse bestuurders hadden bevolen dat elke gevangen kaper de voeten gespoeld moest worden, dat wil zeggen overboord gezet worden.

Links op de tekening is Wijk aan Zee getekend met rechts van kerktoren maar links van de Relweg de vuurboet met brandend vuur. Aan de rechterkant van de toren staat nog en bouwsel waarbij Breen de aantekening 'put' heeft geplaatst. Waarschijnlijk zijn dit de restanten van de verwoeste vuurboet. Geheel links zien we Egmond aan zee met ook rechts daarvan de afbeelding van een vuurboet.

Rond 1670 schildert Cornelis Beelt (1640-1702) een zeegezicht op het strand bij Wijk aan Zee. Op de voorste duintop staat een slanke toren en schuin daarachter is de kerk van Wijk aan Zee zichtbaar.

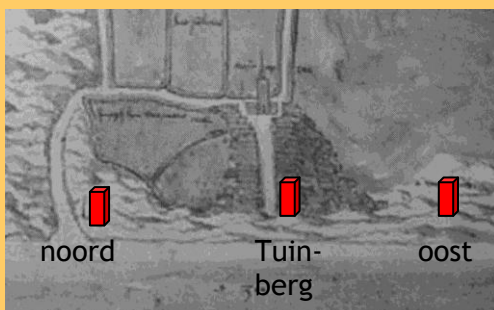
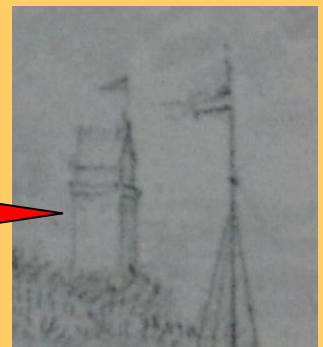
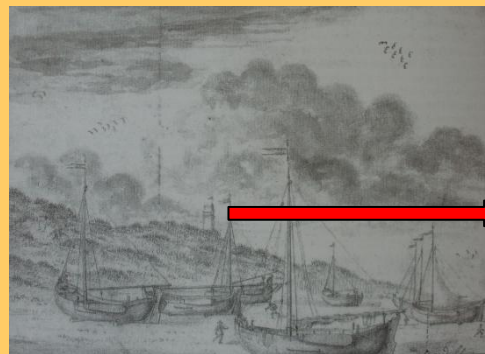
Halverwege de vuurboet lijkt een platform zichtbaar waardoor de toren zelf wat terugwijkt. Dit zou de plek kunnen zijn waarop het vuur brandde. Het torentje zelf heeft een zadeldak. Rechts op het schilderij zien we de schepen van de vissersvloot op het strand liggen. Wijk aan Zee had geen haven dus werden de schepen op het strand getrokken.

A. Rademaker (1676-1735) tekende rond 1700 het strand bij Wijk aan Zee, met tegen de duinen vissershutten, op het strand vissersboten en rechts de Noordzee met een vissersboot in volle zeilen, links de vuurboet met hijskap en rechts de toren van de Odolphuskerk.

In 1795 werd het strand van Wijk aan Zee getekend door J. Stopendael. Op zijn 'Gezicht voor Wijk aan Zee bij de Vúúrbaek' ziet men verscheidene platboomde vissersschepen op het strand liggen. Op het eerste duin staat een smalle toren, de vuurbaeck met vlag in top.

Van deze noordelijke vuurboet zijn tot nu toe geen resten gevonden. Een derde toren zou hebben gestaan op de Tuinberg. (volgens Scholten, Uit het verleden van Midden-Kennemerland, 1968, blz. 173) De vuurboet op de tuinberg zou dan hebben gestaan tussen de oost en de noordboet.

Vrij naar 'De vuurtoren van Wijk aan Zee' door Roel van Gulik, in 'Westerheem 6' Jaargang 61, december 2012.